

ÁLLATVÉDELEM

Az Országos Állatvédő Egyesület tagjai és a Magyarországi Állatvédő Egyesületek Szövetségéhez csatlakozott egyesületek tagjai külön előfizetés nélkül, ... tagdíjuk fejében kapják .....

AZ „ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET” ÉS A „MAGYARORSZÁGI
≡ ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGÉ”-NEK KÖZLÖNYE ≡
BUDAPEST IX., ERNŐ-UTCA 11—13. SZ. TELEFON 85—12

Ezen lap közleményeinek utánnyomását nemcsak szívesen megengedjük, hanem tisztelettel ..... kérjük is .....

Megjelenik egyszer havonként
Előfizetési ára 1 évre 2 korona

TARTALOM: A lókinzások megakadályozása érdekében tett legújabb lépéseink. — Adat a szárnyasok kinzásához s annak megszüntetéséhez. — Macskaadó, a macskakérdés megoldása. — Bika munkáltatása. — Elesett ló lábraállítás. — Állataink teli tartózkodási helye. — Lóotthon és kórház. — *Egyesületi és szövetségi hírek:* A hontmegyei állatvédő egyesület. — Az aradi Állatvédő Egyesület. — *Szemle:* Állatvédő törvény humánus módosítása Finnlandban. — Sarkvidéki kutyák. — Madárfogás kísérlete is büntetendő. — Gólyavonulás. — A madárvonulásról általában. — *Irodalom:* „Védjük meg az állatokat!” — *Madárvédelem:* Herman Ottó véleménye a m. kir. Rovartani Allomás és a Kir. Magyar Ornithológiai Központ vitájából kifolyólag a madarak gazdasági jelentőségéről és védelméről. — A madarak téli etetéséhez. — Az esztergomi állatvédő egyesület. — *Állatok világa:* Főbb különbségek a kutya-féle és a macska-féle vadállatok között. — Csempészetre használt kutyák. — Miért feni össze a légy a lábait? — *Hírek:* Halálozások: Borosnyay Oszkár. — Fülel Sz. Lajos. — Kodolányi Antal. — Köszönet. — „Gyermek Naptár”-unk a főpapi körökben. — „Gyermek Naptár” terjesztése játékkereskedések útján. — A németországi állatvédő egyesület statisztikája. — „Madár a fészken” Dr. Kováts Lajos előadása. — Az Országos Ifjúsági Madárvédő Liga. — *Különfélék:* Állatszállítás közben elkövetett állatkinzási vétség. — Kutyák a villamos vasuti kocsikban. — Veszettségi járvány. — Kutyakedvelők és tartók figyelmébe. — Az alkohol szelidít. — Az állatkinzó nem érdemel kegyelmet. — A konstantinápolyi utcai kutyák. — A lokomotív és a ló. — Mi mindenféle állat van a budapesti lakosság birtokában.

A lókinzások megakadályozása érdekében tett legújabb lépéseink.

Az első hóesés napján, november hó 21-én, az Országos Állatvédő Egyesület elnöke, ki már az első órákban két felhőborító lókinzás szemtanuja és megakadályozója volt, telefonon rögtön az államrendőrség főparancsnokságához megkeresést intézett, hogy a rendőrszemek a lókinzások megakadályozása iránt újabb utasítást nyerjenek. Ennek a kérelemnek a főparancsnokság készséggel azonnal eleget tett, amennyiben a következő napiparancsot adta ki:

Kioktatandók az őrszem s őrzári rendőrök arra, hogy az állatkinzások eleje vétele szempontjából különös figyelemmel legyenek arra, hogy a lovak éles patkóval el vannak-e látva, a kocsik tulterhelve ne legyenek s általában őrködjenek, hogy állatkinzások az emelkedettebb helyekre való felhajtásnál, az Aréna-uti vasuti átjárónál, hidakra való hajtásnál stb. elő ne forduljanak. A kocsisok botrányos szitkozódásait is a lehetőség szerint akadályozzák meg és a kihágást elkövető egyéneket jelentéskel fel.

Egyidőben elnökünk a következő távirati kérelmet intézte az államrendőrség főnökéhez:

Méltóságos Uram! A tehervonó lovakra nézve kritikus téli időszak immár beállott és már tegnap az első napon oly képtelen állatkinzásoknak és felhőborító jeleneteknek voltunk tanui, hogy sürgős orvoslásért vagyok kénytelen Méltóságodhoz fordulni. Méltóságod mióta székesfővárosunk rendőrségének élén áll, valóban európai színvonalra emelte a város rendőri szolgálatát, de igazi humánus gondolkodással vezeti társadalmunkat ideális irányban is. Azért

teljes bizalommal bátorkodom Méltóságodat kérni, hogy a civilizáció egyik követelményét képező állatvédelmet rokonszenvére méltatni, a lótulajdonosokhoz erélyes figyelmeztetést intézni és közegei útján oda hatni méltóztatassék, hogy Budapest utcáin és közterein a lósanyargatás barbár jelenetei egyáltalában ne türessenek.

A főkapitány urtól az O. Á. V. E. elnökéhez másnap a következő válasz érkezett:

Hivatkozással Méltóságod hozzám intézett távirati megkeresésére, tisztelettel értesitem, hogy mai napon újból és kellő nyomatékkal utasítottam az összes rendőri hivatalokat és közegeket, hogy a teherkocsik közlekedéséről szóló székesfővárosi törvényhatósági szabályrendeletnek betartását a küszöbön álló téli évszak beálltával fokozott erélylyel ellenőrizték, a vonó állatok tulterhelését és kinzását akadályozzák meg és tapasztalt kihágások esetén kellő szigorral járjanak el.

Mind a két fórumon egyesületünk írásban őszinte köszönetének adott kifejezést és az államrendőrség főkapitányához még ezenfelül azt a kérelmet intéztük, hogy a fogatok tulterhelésének tilalmát, ugymint az előző években is már történt, falragaszok útján megújítani sziveskedjék.

Együttal a fővárosi napilapokat a következő közlemény felvétele iránt kerestük meg:

A tisztelt fuvarosok és általában a lófogatokkal terheket szállítók figyelmét fölhívjuk arra, hogy helyhatósági rendelet értelmében a téli évszakban *éles sarku téli patkókkal* kell megvasaltatni lovaikat és havazás, meg sikos ut idején a jármű rakományának terhét könnyebbre kell mérniök. A *tulterhelés* és a téli viszonyoknak meg nem felelő patkolás következtében fölmerülő nyilvános *állatkinzás* ugyanis kihá-

gást képez és nyolc napi elzárással és 200 korona pénzbírsággal büntethető. Terhek, amelyek két ló erejével csak az állatok tulterhelésével, tehát kinzásával továbbbithatók, négy ló erejével vontatandók. Minden rendőrörszemnek kötelességévé van téve mindennemű állatkinzást megakadályozni és a kihágáson ért embert följelenteni. Ha a tisztelt közönség bármely tagja ily kihágást állapít meg, vegye igénybe a legközelebbi rendőrörszem segítségét.

A legtöbb napilap kérésünknek készséggel felelt meg úgy, hogy a székesfőváros és a vidék lakóinak százezeireh juttathattuk jóakaró figyelmeztetésünket.

Vége a közlönyünk előbbi számában „A téli éles patkolásról“ c. alatt megjelent figyelmeztetést mint röpiratot több ezer példányban kinyomattuk és szétosztottuk, továbbá az országban lévő állatvédő egyesületeknek is rendelkezésére állítottuk.

Önként értetik, hogy a székesfővárosban a gyakorlati állatvédelem helybeli ellenőrzésével megbízott közegeink folyton éber figyelemmel kísérik az utcákon és tereken a forgalmat.

Országos Állatvédő Egyesület.

Adat a szárnyasok kinzásához s annak megszüntetéséhez.

Nem ismeretlen, hogy hazánkban libakereskedők kóborolnak s adnak-vesznek ludakat. Egész ludnyájukat terelnek e vállalkozók községről-községre lábón. Ott, ahol homok a talaj az utakon, még hagyján, mert hábár ez a szárnyas így is nagy fáradalmaknak, kinlódásnak van kitéve, lábainak talpai mégis némileg kimélve vannak. De fárasztóbb, sanyargatóbb ez állatokra a ragadós agyag-uton való terelés s egyenesen kinzó a köves-uton. Ily utakon a ludak talpa erősen lekopik már rövid idő alatt s csak vérező lábbal, sántán, bénán képes testét tovább vonszolni. Minő fájdalommal lehet ez kapcsolatos, az elképzelhető.

Vannak, akik persze nem állatvédelmi, hanem csak célszerűségi szempontból az efféle vándorló ludak lábait oldott hideg kátrányba mártják, aztán aprókavicsu homokba, ekként mintegy „megpatkolva“ az állatot, hogy utközben talpkopás egyhamar be ne következzék s az a továbbterelés elé akadályt ne gördítsen. Hogy mennyit használhat ez, könnyű elképzelni.

Folyik tehát ily alakban a kinzás, mert az efféle terelést törvény nem tiltja.

Nem kisebb mérvű kinzásnak van kitéve lud és minden egyéb fogyasztásba vitt élő szárnyas a vásáron is. Látjuk, hogy az eladásra kitett talán egy és ugyanazon baromfit kiemeli a kofa a ketrecből, kosárból az eladásig akár tizszer, huszszor is, nyakánál, szárnyánál, lábánál fogva s mutogatja a venni szándékozónak. Az maga is megemlegeti, megtapogatja, megtollássza, jobbról is, balról is, lenn is, fenn is, s ha nem konvenial neki, visszaadja valami „ilyen dög nem kell“ vagy hasonló megjegyzéssel. A kofa kiragadja

az állatot a diffamáló kezéből, tolla közé fuj, megrázogatja stb. s azt mondja, ha jó kedve van, hogy: „ez dög? Menjen a nagysága a fenébe, mert nem ért a dologhoz“, s szépen visszateszi az állatot a ketrecbe, hogy aztán megint akár 50 venni szándékozónak is ilyen brutális módon újra megmutassa. Ha a kedve rossz — pl. gyenge lévén a vevő kedv — hát akkor még „cifrabb“ igékkel illeti a kifogásolót, megjegyzést tevőt s már durván helyezi vissza ketrecébe a szárnyast, s ha pedig esetleg nagyon is nem inyére való árt ígér egyszersmind a venni szándékozó, hát mocskondozásban még erősebben tör ki s úgy vágja vissza otromba dühében ketrecébe az állatot, hogy szánalom azt nézni. S mondom, hogy mindez egy és ugyanazon állaton a vásár tartama alatt akár tizszer s többször is megeshetik.

Már most, ekkora tortura után mondjuk elviszi a vevő a szárnyast. Hogyan viszi? Ludat, pulykát rendszerint szárnyainál fogva, tyukfélét, kacsát közönségesen lábainál fogva úgy, hogy azoknak feje lelóg. Ez további kinzás a baromfira s nincs kizárva, hogy utközben szomszédal és ismerőssel találkozáva, az „műértően“ megint megbírálja a szárnyast, már jelzett tapogatással, meg-megemeléssel. Végre a konyhába kerül s ott közönségesen ledobják amugy összekötött lábakkal a burkalatra, míg ölésre kerülhet a sor. Az ölésre hivatott személy aztán — közönségesen a konyhaszolgaló — megköszörüli a fazék oldalán a kést, amely rendszerint olyan éles, hogy Bécsben bot a bátyja, a tyukfélét szárnyán ragadja s fejét is odafogva, neki áll a torok nyiszálásának. Mikor az első vért meglátja a sokszor percekig is elhuzódó nyiszálás után, meg van győződve, hogy jól végezte a dolgát, az állatot tehát a burkolatra dobja, az udvarban ölje pedig oda veti a földre s az állat elkezdi ott felettén szánalmas módon vergődni, gyakran egy negyed óráig is, vagy megfutamodik amugy véres nyakkal s felbukik és megint felkel, mert hiszen csak légsöve s egyik-másik nyaki véredénye van úgy, ahogy átnyisálva; az agy, az idegek és pedig úgy az érzékek, mint a mozgatók tovább működnek, míg végre az elvérzés valahogy beállván, a kinlódásnak vége szakad.

A lud, a kacska, a legtöbbször hasonló kinos haláltusának van alávetve. Ezeket ugyanis tarkón metszik meg avval a bizonyos „éles“ késsel. Felében-szerében talán eléggé át is vágják a nyult agyat, a fej és nyak között, a nagy véredények azonban a toroktájon meg nem nyitattak, egyes idegek itt épségben maradnak; a sziv hajtja tehát az ereken keresztül a vért tovább, míg végre persze az elvérzés a tarkón megnyitott véreken keresztül bizonyos hosszabb idő mulva beáll, s a nyomorult, megkinzott állat halála bekövetkezik.

Az elől említett kalamitáson, t. i. lud, ruca, pulyka-nyájak terelésével üzött állatkinzáson nem lehetetlen segíteni némileg avval, hogy legalább is akkor, amikor az nyilvános és botrányos jellegű, az illetékes hatóság alkalmazza a kihágási büntetőtörvény 86-ik paragrafusát; a bírságok szigorú kiszabásával s behajtásával bizonyára sok ily szárnyas nyáját terelő házaló-

vándort kényszerítene az állatok járműven való szállítására.

Nehéz a megoldás a második esetben, mert az, hogy az eladásra kínált és vásárolt szárnyas ne szállitassék fejjel lefelé fordítottan, még csak betiltható és üldözhető; s helyi szabályrendelettel több helyt be is van tiltva; de a piacon a kínálás, megmutatás, meg szemléltetés, bírálgatás, már azt hiszem nem is korlátozható. Eltiltható némely árúnak (zsemlének, husnak stb.) fogdosása, de nem az élő állatnak jelzett minőségű bíráltása, értékének kiderítésére irányuló megítélése a venni szándékozó részéről. Azonban még itt is szóba jöhet a mondott 86-ik paragrafusnak az alkalmazása, ha nyilvános és botrányos az eset s pedig legtöbbszőr az.

Már, sajnos, teljesen tehetetlenül állunk — ha csak megint fenn nem forog a nyilvánosság és botrányokozás — az otthon végzett baromfi-öléseknél. Ezeknél nyilvánosság legtöbbszőr nincs, így hát botrányokozás se igen forog fenn, de eléggé embertelen, lelket durvító, gyermek szemléltető megmételvező az arra, hogy egyfelől humánusabb ölési mód elterjesztésével, másfelől vásári baromfi-ölő intézmény alapításával segíteni igyekezzünk az állapotot.

Én részemről sok év előtt oda konkludáltam ebben és úgy vélekedem ma is, hogy az itt szóban forgó állatokat legcélszerűbb volna *lefejezéssel* megölni s az otthon való kinzásokat kiküszöbölendő, baromfi-vásárokon *hatósági vágókamrák felállításáról gondoskodni*. Ezekben a szakértő alkalmazott, minimális díjért, lefejezéssel (alkalmas nyaktiló segítségével) végezné az ölést s szolgáltatná ki a meg nem kinzott s így husában izletesebb megölt állatot tulajdonosának.

Ha lehetséges ez magánvállalkozásban a Mózes hitű honpolgárok számára, kétségtelenül semmi akadályja sincs a máshitű polgárok részére, akár szintén magánvállalkozásban, akár helyesebben hatósági vállalkozásban. Talán hihetetlennek tűnik fel, de ki merem mondani, hogy pl. a főváros baromfi-fogyasztó közönségének legalább is 75 percentje nagy megkönnyebbüléssel venné, ha az otthon való ölés alól felszabadulna.

De hát hova lenne a drága, jó libavér, ha ott maradna a szárnyas-vágóhidon? Hát ne hagyja ott, aki nem akarja, hanem vigye haza! Egy bögrét e célra magával vihet mindenki s a vágó abba foghatja fel, abban adhatja át a vért az állat tulajdonosának.

Az ilyen hatósági vagy magánvállalati baromfi-vágókamrát én úgy képzelem, hogy a süvegucorapritógéphez hasonló nyaktilóval üttetnék le abban a kellő lekötő készülékbe helyezett szárnyas feje. A baromfi élve, a közönség elől zárt vágókamra egyik ablakán, lábán alkalmas karikával megjelölten szolgáltatnák be a vágató által s kapná a vágótól az átvétel elismeréséül s az azonosság megállapítására annak a lábgyűrűnek a mását, melyet a kamra tuloldali ablakánál felmutatva s a díjat lefizetve, kézhez kapná a leölt baromfit, melynek lábáról a gyűrű persze a vágó által levétetnék. Zavar, tolakodás kikerülésére a beadásra és kiadásra szolgáló ablakokhoz korlát volna alkalmazandó olyképp, ahogy a vasuti jegypénztáraknál.

A fogyasztó közönség igen jelentékeny része, tudvalevőleg előnyt ad — igen helyesen — az élő baromfinak, a már levágottan és kopasztottan kínált felett; lehetővé kell hát számára tenni, hogy ott a helyszínén frissen és emberségesen ölve juthasson ahhoz, fenhagyatván természetesen a lehetőség élő állat hazavitelére, bár semmiképp se kívánatos az, különösen a fővárosban, hogy élő állatot vigyen haza valaki, már az öléssel járó otthoni kellemetlenség, de a jelzett napirenden lévő állatkinzások miatt se.

Az ily baromfivágó-kamra felállításának különben megvolna az a haszna is, hogy az ott alkalmazott szakértő a szárnyasokra és az ember egészségére netán veszélyesnek mutatkozó, fertőző betegségekre már külső megtekintésre gyanus példányok felett további törvényes intézkedéseket tehetne, s így a vevő érdekeit ekként is szolgálhatná.

Részletkérdés aztán, hogy nem lehetne-e kopasztó s kizsigerelő felszereléssel is kapcsolatba hozni az ilyen baromfiölő-kamrát, hogy aki akarja, kellő díj lefizetése után, ezen munka alól is feloldathassa magát.

Az egésznek a menetét rövid szabályokba lehetne foglalni.

Példa van már statuálva a Mózes vallásuak libavágó magánvállalataiban, ahol egyébiránt más vallásuak állatait is ölik; vannak erre külföldi példák is, (l. e lap 9-ik számában), további ily engedélyezett vállalatok keletkezése is üdvös volna az itt fejtegetett okokból, de én ideálisnak a hatósági ily vágókat tartom, és pedig lehetőleg nyaktilóval dolgozó formában.

Monostori Károly.

Macskaadó, a macskakérdés megoldása.

Madárvédők szóban és írásban hangoztatják azt a nagy kárt, melyet a kóbor vadász macskák a madárvilágban okoznak. Sokan ezt a kárt tulbecsülik és a macskákat a madárvédelem legelső és legnagyobb ellenségének nyilatkoztatják ki. Felhívják a közönséget a macskák feltétlen kiirtására és ezen az uton ennek az állatnak valóságos üldözését szorgalmazzák. Talán nem kell mondanunk, hogy nemcsak az állatvédelem, de az emberségesség szempontjából is egyaránt sajnálatos az ilyes üldözésre való buzditás. Az ezzel járó kegyetlenség és durvaság a néprétegek érzületében jóval nagyobb erkölcsi depressiót idéz elő, mint amennyi gazdasági hasznot hoz. Keresni kell tehát az utat és módot arra, hogy a madárvédelem érdeke a macskákkal szemben megóvassék anélkül, hogy az emberségesen gondolkodó állatvédők és állatkedvelők érzelmei megsértesse. Bizonyos, hogy egyik leghevesebb mód az volna, ha fölvilágosítás és oktatás útján reá tudnánk bírni a macskatulajdonosokat arra, hogy macskáikat vadászni ne engedjék.

A madarászó macskák által okozott hátrányok orvoslása érdekében sokan a macskák megadóztatását ajánlják. Tudtunkkal ilyen adó a Szász királyság Seb-nitz és Augustenburg városaiban áll fenn.

Sebnitz városában ez az adó az 1903. év január 1. óta érvényes. Az adó minden négy hétnél idősebb macska után 3 márka, két macska után 6 márka és minden további macska után 6 márka. Az adó lefizetésének igazolásául egy bárca szolgál, melyet minden macskára alkalmazandó bőrnnyaklóra erősítenek. Aki macskáinak teljes számát be nem vallja és így az adóérdeket megrövidíti, az adó ötszörösét fizeti büntetésképpen. Meg kell még jegyeznünk, hogy a macskataratók között a bőrnnyakló alkalmazásának kötelező volta az adó behozatalakor oly nagy fölháborodást idézett elő, hogy a városi hatóság a nyakló alkalmazásától egyelőre eltekintett, de a paragrafust vissza nem vonta.

—yi—

Bika munkáltatása.

Az épség, egészség, erőteljesség fentartása minden hasznos házi állatra nézve már az értékenmaradás szempontjából is fontos, de figyelemre méltó állatvédelmi szempontból is. Kinlódás t. i. az, ha akármely állat folytonos rabságra és tétlenségre van kárhozható s ezért szokás, (eléggé sajnós, hogy nem általánosan) még oly állatokat is, pl. csödöröket, bikákat, időnkint a szabadban mozgatni, sőt munkáltatni is, amelyek puszta csak a fajfentartás céljára tartatnak.

A nyugati fajta bikákat itt-ott hazánkban is szokás jármozni, könnyű munkára, pl. télen trágyahordásra felhasználni; jóval kiterjedtebben szokás azonban ez külföldön. Az itt levő kép pl. egy osztrák pinzgaui bikát ábrázol a szekér elé fogva, u. n. homlokjárommal felszerelve.

A szabadban való ilyes mozgatását és illetőleg igen mérsékelt munkáltatását a bikának fiatal, egy éves korában kezdik meg s folytatják többnyire egész télen át s a további években is, mikor t. i. az állat éppen nem, vagy csak ritka időközökben teljesít fajfentartási szolgálatot.

E mérsékelt munkáltatás megakadályozza a dus táplálás esetén is a him elnehezedését, de megtartja erőteljes, potens állapotban és egyben szeliddé, enge-

delmessé, kezessé teszi, ami nagy előny s aminek ellenkezője a szilajság, fékezhetetlenség nagy hátrány a kezelésben és tenyésztésre való felhasználásban egyaránt és alkalmat ad a féktelen állat ütés-veréssel való kinzására.

Érthetetlen, hogy a mi szilaj magyar szürke marhánk tenyésztői legkevésbé, talán éppen nem munkáltatják ekép ilyen fajtájú bikáikat, amelyek aztán emiatt többnyire rémei szilajságukkal, veszedelmes voltukkal embernek, állatnak és szánalmas tárgyai az ütlegelésnek. Nem kell hinni, hogy ezt a féktelen természetű állatot kezeesebbé tenni nem lehet. Lehet, csak akarni kell.

Mo.

Elesett ló lábraelállítás.

Fagyó-olvadó időben, őszkor és télen, sikos aszfalton s hasonló utburkolaton máskor is, napirenden van a lovak elsikamodása, elesése és tudvalevő, hogy vajmi kevesen értik a módját annak, hogy miképp is kell az ily lovat lábra állítani.

Első feladat ez ellen megelőzéssel küzdeni. Sikos utak felhíntése homokkal, szálas trágyával, törekkkel, polyvával elég jól akadályozza a kicsuszamlást, még jobban azonban lovaknak és igás marháknak u. n. éles — vagyis téli patkolása, és pedig annál inkább ajánlható a baj megelőzésére ez, mivel hosszabb uttesteknek a mondott anyagokkal való felszórása költséges.

Az ember azt hinné, hogy a kisikamodó és elbukó marha vagy ló, minden segítség nélkül, némi nógatasra fel tud kelni magától is. Sikos talaj esetén azonban nem így, hanem úgy áll a dolog, hogy próbálkozik, de újra elsikamolva ismét elterül a földön s félelemben, aggodalomba esve, meg se próbálkozik aztán a felkeléssel.

Különösen ügyetlen e tekintetben a ló. Ennek az a magyarázata s illetőleg oka, hogy egykőrmű lábaival nem tud annyira kapaszkodni, mint pl. a marha a maga páros ujjú lábaival. Különben is a marha mellső lábaival térdelve, a hátsókkal pedig testét lassan megemelve kél fel, a ló ellenben mellső lábait előre nyujtva és sikamlósabb patáit a földre támasztva és hátsó végtagjaival testét felfelé rugva kél fel. Nyilvánvaló tehát, hogy sikos talajon alig tud megkapaszkodni a ló a patáival, emiatt újra elsiklik, leesik és respektust kap a további felkelési próbáktól.

A feladat tehát a talpraállítás- s illetőleg a felkelhetéshez a segélynyújtás.

Szem előtt tartva éppen ez állat felkelési módját, először is feloldozzuk kötelekeiből, t. i. elszabadítjuk a fejét, nyakát a rudtól és a másik lótól, istrángját a hámfától s aztán igyekszünk mellső és hátsó lábait alá valamely a kisikamolhatást gátló anyagot pl. a járműben levő szénát, szalmát, avagy aztán pokrócot tenni, mely télen rendszerint kéznél van. Így nekikészítve az állatot a felkelhetőnek, mellső két lábát ki- és előre nyujtjuk, patájának talpát a szalmára, pokrócra szoritjuk, fejét a kantárnál fogva megemeltetjük, rászólunk,

farára rá is legyintünk, esetleg farkát tövében átmarkolva, emelni igyekszünk teste hátsó részét, eként korbácsolás, dorongolás nélkül sikerül simán talpra állítanunk az állatot.

Feltétlenül biztos, gyors s ezért ideális a ló törzsére erős hevedereket alkalmazni és emelő-készülék segítségével állítani talpra az állatot. Ily készülékek sok helyt külföldön, nagy városok egyes megjelölt helyein, ingyen állnak a lovuk elbukása formájában bajba került állattulajdonosok rendelkezésére, minálunk azonban az állatvédő-egyesületek szerény anyagi helyzetüknél fogva idáig még nem vihették. Remélni lehet, hogy elviszik, addig azonban igyekezzünk oly módon segíteni a kicsuszamlásokon s általában a felbukó és ennek folytán sokszor nagy mértékben kinlódó és meg is sérülő állatokon, ahogyan az előbbieken mondva van.

M. K.

Állataink téli tartózkodási helye.

Nem szükséges bizonyítgatni, hogy az állatvédelem nem pusztán abból áll, hogy nem sanyargatjuk, nem ütjük-verjük, nem kinozzuk állatainkat, hanem abból is, hogy ok- és célszerűen gondozzuk, egészségükre, épségükre, életükre, hasznosításukra nézve lehetőleg kedvező feltételeket teremtünk.

Eltekintve ez alkalommal sok egyébétől, a téli tartózkodási helyről, mint jelenleg aktuális kérdéstről óhajtok egyetmást elmondani.

Bármely hasznos házi állat téli tartózkodási helyét vesszük is, tehát akár az istállót, akár a juhaklot, sertés-, kutya-, vagy baromfi-ólat, legelőbb is azt nem szabad felednünk, hogy ezek csak bizonyos feltételek esetén nyújthatják és rendszerint csak megközelítőleg mindazt az előnyt az egészségre, amit a szabadban tartózkodás nyújt, feladat tehát azon lenni, hogy a tél viszonyosságai s általában az istállózással járó körülmények lehetőleg elviselhetőkké váljanak állataink számára, ami kellő gondoskodásunk révén s bajok, károsodások keletkezésének okozóivá ne legyenek.

Sok és jó levegő kell mindenek előtt a téli tartózkodási helyen és elviselhető, a szervezetre nem ártalmas hőfok és nedvtartalom, aztán a tisztaságnak szigorú fentartása azért, mert a szenny az ilyen helyen nem osztódik szét, hanem a szűk helyen felhalmozódik s egészségellenes hatását egymagában is, de a levegő megrontásával is kifejti. Zárt helyen az állati test elszennyesedése is fokozottabb, mert nincs alkalmunk az állatnak az öntisztításra; a tisztaság szorgos fentartása tehát nemcsak a tartózkodási helyre, a berendezésre, az alomra, stb., hanem az állati testre is kell hogy kiterjedjék.

Zárt helyen állataink bőrpárolgása, a lélegzés közben kiürülő és az állati ürülékekből eltávolodó gázok csak akkor nem ronthatják meg a tartózkodási hely belső levegőjét, ha azoknak eltávolodásáról és külső friss levegővel való pótlásáról gondoskodva van oly szellőztető készülékekkel, amelyek légnyom kelet-

kezésére alkalmat nem szolgáltatnak, a belső, netáni túlmeleg levegő kellő lehűlését s illetőleg a túlhidegnek kellő felmelegedését lehetővé teszik.

Az állatok tartózkodási helyeit télvíz idején fűteni tudvalevőleg nem szokás, mert az kiadással jár, ami ritkán térülhet meg az állatok hasznosításából; de nem is szükséges a mesterséges fűtés, mert jó istállót, ólat feltételezve, az kellő hőfoku pusztán azon melegtől is, amelyet az élő állati test kisugároz, sőt tudvalevő, hogy állattal tulsufolt istálló túlmeleg, túlmedves, egészségtelen, kellőképpen be nem népesített pedig túlhideg. A belterület nagyságához mért benépesítés tehát már is hő- és nedvesség-szabályozó szerepet a kellő szellőztetés, levegő-kicseréléssel kapcsolatban.

Kulinarisan kifejezve az állatok téli tartózkodási helyéhez kötött kívánalmakat, azt mondhatjuk, hogy amely ilyen helyen az ép, egészséges, el nem kényesedett ember csak fél óráig tartózkodva is jól érzi magát, ott az állatoknak is éppen megfelelők a levegőbeli és hőfoki viszonyok; de ahol a nedves, túlmeleg, bűzös levegőtől az ember trüszögésre, köhögésre, könnyezésre, izzadásra ingereltek, ott feltétlenül nagy veszély forog fenn a huzamosan ily körülményeknek kitett állatok egészségére.

Persze az az ember, aki a maga szűk levegő-ürü, szennyesen tartott, fojtó levegőjü szobájában éli téli napjait, éjjeleit, sajnos, nem érzi meg az ól, az istálló hasonló tulajdonait s azt hiszi, hogy úgy van az jól, amint van, t. i. bedugdosott szelelő-lyukakkal, ablakokkal, fojtó meleggel, sötétséggel, szemet, tüdőt megtámadó büzzel, esztendő s mocsokkal mindenütt, kivált pedig korhadó, bomló anyagokkal a talajon, a levezető csatornában, a fel nem újított hónapos alomban.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy avval is igen lényeges segítséget nyújtunk zárt helyre kényszerített állatainknak, ha azokat télvíz-idején is, a nap kedvezőbb szakában, a szabad levegőre bocsátjuk. Amint mi emberek se valljuk ennek kárát, ha kellő óvatossággal cselekedünk, úgy nem vallják állataink se. Az ily kibocsátások teszik lehetővé még a tartózkodási helyek gyökeres tisztáshozását s alapos kiszellőztetését is.

Monostori Károly.

Lóotthon és kórház.

Stowban, Amerika Massachusetts államában, mint az onnan eredő közvetlen tudósításból értesülünk, a Red Acre Farm nevű jótékony egyesület egy intézményt tart fenn, melynek célja menedéket nyújtani lovak számára és szegény emberek lovait ingyen kezelni. Elhelyezik ott a rossz gazda kezéből kivett lovakat is, valamint u. n. kedvenc lovakat, melyek gondozásáért már hetenkint 3 dollárt kell fizetni.

Múlt évben 186 ló volt ott gondozás alatt s ezek között csak 20 fizető tulajdonosé.

Az intézet elvénhetd lovakat meg is vesz. Tavaly pl. 200 darabot vett. Ezeket eddig jó gazdakézbé

kiadta kölcsönbe vagy, áruba is bocsátotta. Jelenleg ezt nem cselekszi.

Mult évben Pasademaban (California) is létesült ilyenféle ló-menedékhely s máshol is tervbe van véve hasonló létesítése.

A stowi menedékhely 1910. áprilisban lezárt számadása szerint volt a bevétel:

általános adakozásból pártolóktól	4596.50	dollár
pártolóktól	430.00	"
a szabad istálló utján	300.00	"
a Margaret Langdell-féle örökségből	18981.13	"
összesen	24307.63	dollár

vagy mint a jelentés mondja, évenként és átlag 26.000 dollár = 130.000 korona.

Mint érdekes dolgot felemlítjük még, hogy a massachusettsi idevágó törvényben (133. fejezet) benfoglaltatik, hogy: a városi közszolgáltatásban használt lovak, (tűzoltóság, rendőrség stb.) ha szolgálatképtelenekké lesznek, a Red Acre Farmnek adandók át, mely kötelezi magát, hogy ilyen lovat kölcsönbe nem ad, se áruba nem bocsát.

Ez érdekes tudósítást a Bizony Emil-féle, kérdés alatt álló és egyesületünket érdeklő hagyaték szempontjából is indokoltnak láttuk közölni. —1—

Egyesületi és szövetségi hírek.

A hontmegyei állatvédő egyesület Ipolyságon f. évi nov. 7-én választmányi ülést tartott. A beteg Szokolyi Alajos elnököt Draskóczy Jenő alelnökhelyettesítette.

A választmány mindenekelőtt Szokolyi Alajos elnöknek és Bolgár István titkárnak buzgó működésükért bizalmát és elismerését nyilvánította. Felkérte aztán a titkárt és a választmány tagjait minél számosabb új tagok toborzására, s a tagokat egyben arra, hogy állatkinzásokat látva, azokról tegyenek az Egyesülethez, vagy az illetékes hatósághoz feljelentést.

Elhatározta a választmány, hogy a Gyermekek Napjából 300 példányt rendel meg ingyenes szétosztás végett s 4 galambdúc-etetőt, melyeket tagok közt oszt szét.

Bolgár István titkár jelentéséből a következőket emeljük ki:

A tagok száma 93. Több tag elhunyt, néhány elköltözött.

Az egyesület felszólítására egyes tagok elpusztítottak 37 szarkát, 20 szarkatojást, 6 varjút, 5 varju-tojást, 4 vércsét és 8 madarászó macskát.

Az egyesület megkeresésére a vármegye alispánja a főszolgabíróságok utján intézkedést tett a hasznos madarak védelmé érdekében s ily madarak pusztítói több alkalomból büntetésben részesítettek. Ipolyság előljárósága állatok túlterhelése és kinzása ügyében hirdetményt publikáltatott.

Az egyesület alkalmas helyeken figyelmeztető táblákat és fészekodukat helyezett el.

Kiosztott az érdeklődők között számos állatvédelmi nyomtatványt, miket az O. Á. V. E. egyesülettől kapott. A titkár és mások több értekezleten előadásban és megbeszélésben tárgyalták az állatvédelmi eszméket. A vagyon 47 K. 71 fillér.

Tekintve, hogy ezen egyesület alapszabályai csak a mult év decemberében 106864. sz. a. hagyattak jóvá, csak gratulálnunk lehet szép működéséhez és az eredményekhez, melyek a t. tagok lelkes pártfogásán kívül — az ügyeket vivő t. elnökség buzgóságának és áldozatkészségének köszönhetőek.

Az aradi Állatvédő Egyesület. „A ló kérelme“ cím alatt a következő életrevaló falragaszt nyomatta ki 500 példányban három nyelven és függesztette ki a község-házakra és iskolákra. „Hozzád gazdám szól alázatos könyörgésem! Adj ennem és innom, ha eltelt a fáradtságos munka napja, adj szállást tiszta istállóban. Szólj hozzá, mert a szavad hatalmasabb, mint a gyeplő és az ostor: simogatva taníts meg a munkára. Ne üss, ha hegynek visz az út és ne rángasd a gyeplőt kegyetlenül, ha lejtőhöz érünk. Ha nem találom el azonnal akaratomat, ne nyulj mindjárt ostorhoz, hanem vizsgáld meg: rendben van-e a gyeplő és győződjél meg róla: nem töri-e patámat a patkó vasa. Ha elszórom a takarmányt: nézd meg a fogamat és ne vágd le a farkamat, mert ez az egyedüli védelmem a legyek ellen, amelyek gyötörnek. És azután én jó uram, ha előregyszem, gyöngé és haszontalan leszek, óh, akkor ne kárhoztass el az éhhalálra: pusztíts el te magad, hogy ne szenvedjek fölösleges módon. És bocsáss meg nekem, hogy ezzel a kéréssel fordulok hozzád annak a nevében, aki szintén istállóban született.“

Az egyesület különben Herman Ottót és Csörgey Tituszt, a Magyar Ornithologiai Központ vezetőit disztagokká választotta.

SZEMLE.

Állatvédő törvény humánus módosítása Finnlandban. Ebben az országban a nők elérték az aktív és passzív választás jogát. A parlamentben nőképviselek is ülnek. Ezek egyike Hagman Lucina a büntető törvénynek az állatvédelemről szóló szakaszára nézve módosítást indítványozott, melyet a parlament ismételt bizottsági tárgyalás után és a szociáldemokraták ellenzése dacára el is fogadott. E módosítás nyomán a törvény az eddiginél hatásosabb és a civilizáció követelményének megfelelőbb intézkedést foglal magában. Eddigélé ugyanis csak a „nyilvánvaló“ állatkinzás képezett büntetendő cselekményt. Ez a szó az új szakaszban mellőztetett. Büntetendő cselekmény immár nemcsak az állatkinzás, hanem az állatok tartása és ápolása körül elkövetett mulasztás is. A büntetések pedig majdnem kétszer akkorára emeltettek, mint melyeket az eddigi szakasz kiszabott.

—yi—

Sarkvidéki kutyák. A „Kynologische Wochenschrift“ hosszabb cikket közöl e kutyákról, melyből kiemelünk néhány adatot. E kutyák nélkül a sarkvidéki lakók

egyáltalán nem volnának képesek magukat fentartani és kénytelenek volnának dél felé vándorolni. A sarkvidéki utazók és kutatók sikereiket jórésztben e kutyák munkájának köszönhetik. A legészakibb Amerikából és Grönlandból származó eszkimó kutyák 6-ával vagy 8-ával egy szán elé fogva, képesek 5 vagy 6 egyént a szükséges utipodgyászszal napjában vagy 10 mérföldet tova szállítani. A keleti Szibériában otthonos Lenakutyák az eszkimó kutyáknál állítólag még kitartóbbak. Ez állatoknak idomítása felette nehéz, ugyannyira, hogy egymás között is gyakran küzdelembe keverednek, mikor is nem ritkán megesik, hogy a legyőzött kutyát széttépik és felfalják. Az ostornak mindig kéznél kell lenni, mert megesik, hogy a kutyák a legsebesebb iramodás közben is összevesznek és a háموkat széjjel szagatják. A fogat élén a vezérkutya halad és ennek idomítottágától függ, hogy hány mérföldet jár meg napjában a fogat. Az említett folyóirat szerint ezek a kutyák gyakran esnek veszettségbe, mely páratlan gyorsasággal tör ki rajtuk. Az eszkimók azért igen szigorúan figyelik meg a kutyák egészségi állapotát és ha a betegségnek legparányibb tünete mutatkozik, az állatot azonnal megölik.

—yi—

Madárfogás kísérlete is büntetendő. Lapunk olvasói bizonyára emlékeznek arra, hogy ügyünknek egy lelkes barátja Guckler székesfővárosi erdőmester reá mutatott arra a hátrányos körülményre, hogy a budai hegyekben csapdákat és lépvesszőket állító madarászókat felelősségre vonni nem lehet, mert a kihágásnak csak kísérletéről, vagy előkészületéről van szó. A németek e tekintetben ugylátszik szigorubbban járhatnak el. Erről tanuskodik az az eset, mely e napokban foglalkoztatta a szászországi bíróságokat. Két csendőr meglesett egy munkásembert, aki az erdőben egy málnabokornak néhány hajtását megkurtította, amit a madarászók rendszerint azért mivelnek, hogy az ágakra lépvesszőket erősítsenek. Midőn a csendőrök oda siettek, az illető elmenekült és a vele volt madárfogó eszközöket eldobta. Midőn a bíróság elé állították, azzal védekezett, hogy a madarászásra való előkészület nem büntetendő cselekmény. A bíróság nemcsak birságban, de költségben is elmarasztalta. A vádlott felebbezése folytán az országos főtörvényszékhez került az ügy, mely az első bíróság ítéletét helybenhagyta utalással a szász madárvédő törvényre, mely nemcsak a madárfogást, hanem annak megkísérlését és előkészítését is bünteti.

—yi—

Gólyavonulás. A „Berliner Tageblatt“ szerint a Rossitten-i madárfigyelő állomás által lábgyűrűkkel ellátott gólyák megfigyelése nyomán kiderült, hogy azok vonulása ősszel nem délnyugat, hanem délkelet felé irányul. Egyes gólyák az egyenlítőn túl találtattak, sőt kettő Afrika legdélibb részébe, a Bazútó-országba jutott. Ez 9—10.000 km. távolságnak felel meg.

Á madárvonulásról általában rendkívül érdekes adatokat közöl a magyar ornithologiai központ „Aquila“ nevű remekfolyóiratának legutóbbi füzeté, melyről lapunkban annak idején kimerítő ismertetést hoztunk. (m. k.)

IRODALOM.

„Védjük meg az állatokat!“ Az állatvédelmi irodalom újabb időben becses dolgozatokkal hova-tovább gazdagodik és feljegyzésre méltó, hogy vidéki lapok is egyre sürűbben hoznak ily közléseket. Imént a „Miskolci Napló“-ban (H. L.) jegyű író (Homer László) igen meleg hangú közleményt ad az állatvédelem fontosságáról s a vidéki állatvédő egyesületek alakításának szükségességéről. E közleményben a többek között a következők foglaltatnak:

„Szinte türhetetlen és elviselhetetlen már az a rettenetes állatkinzás, mely napról-napra előttünk megy végbe. Szivettépő, kínos jelenetekkel találkozunk városzerte; az emberi kegyetlenkedés legirtóztatóbbjai táruznak szemünk elé. Műveltségünknek nem az az egyedüli fokmérője, hogy színházunkban közel száz páholyt kibéreltünk, hogy a szappanbuborékként változó divatnak hódolva előkelően öltözködünk, hanem a bennünk nevelt jóindulattól áthatott nemes cselekedet is, mely a szíveket csiszolja, érzéseinket nemesíti és finomítja. E tekintetben pedig különösen alsóbb néposztályaink nagyon is rászorulnak a nevelésre és vezetésre. Vastagkergű, érzéketlen szívűk nem tud vad indulataikon uralkodni s igen sokszor a kezelésük alatt levő állatokon töltik ki bosszujukat. Különösen az agyoncsigázott igavonó állatok és bérkocsi-lovak szenvednek s többnyire igazságtalanul, pedig mily sok embernek ugyszólván mindennapi kenyereért küzdenek. De nemcsak lovaink és igavonó barmaink, hanem egyéb háziállataink és az állatvilág összes nemei ily szomorú sorsban tengődnek. Amelyek nem az emberi iga alatt élnek, azok a természet zord viszontagságainak vannak kitéve. Ha már ez utóbbiak sorsán nincs módunk segíteni, vessük szemünket legalább a közöttünk élő állatokra s igyekezzünk azok helyzetén segíteni és ne engedjük, hogy megtorlás nélkül szenvedjenek. Mindenekelőtt a hatóságoknak szigorubb ellenőrzést kell tanusítaniok, minden legcsekélyebb kinzásokról erélyesen közbelépniök. A társadalomnak pedig minél számosabb tagja tömörüljön egy „állatvédő egyesület“ kebelében, mely egyesület aztán ne csak jogokat biztosítson a belépett tagoknak, de a tagok jogainak érvényt is igyekezzék szerezni. Mindenki láthatja, hogy erkölcsi kötelességünk az állatvédelmezést teljes erőnkkel felkarolni s embertársainkat több állatszeretetre és kimélésre és emberségesebb bánásmódra nevelni. Így összefogva rövidesen örvendetes változásnak lennénk szemtanui, mely nagy lelki megnyugvásunkra szolgálna s örömmel fog bennünket eltölteni az a tudat, hogy a humanizmus terén egy nagy lépéssel igyekeztünk előre haladni.“

*

E közleményre reflektálva, Ujlaki Vilma urnő teszi szövé ugyancsak a „Miskolci Napló“ későbbi számában ezt a kérdést s ő is igen meleg hangon hívja fel a figyelmet állatvédő egyesületek alapítására országzerte s úgy véli, hogy kötelező tárgygyá kellene emelni az állatvédelem tanítását az alsóbb iskolákban. Ez

hathatós eszköz volna az állatok iránti szánalom és könyörület felkeltésére s így a lelkület nemesítésére.

Ugy van: amit egyes végbe nem vihet, azt végbeviheti a társulás, amint a gyakorlat világszerte bizonyítja. Érdeklődjék hát hazánk minden vidéke az állatvédelem iránt és tájékoztatás tekintetében forduljon az „Országos Állatvédő Egyesület”-hez (Budapest, IX., Ernő-utca 11—13.)

MADÁRVÉDELEM.

Herman Ottó véleménye a m. kir. Rovartani Állomás és a Kir. Magyar Ornithológiai Központ vitájából kifolyólag a madarak gazdasági jelentőségéről és védelméről. Az „Állatvédelem” f. évi 7. számában a 71-ik oldalon érintve volt, hogy egyesületünk körlevelet intézett az ország valamennyi állat- és madárvédő egyesületéhez azon alkalomból, hogy a m. kir. ornithológiai központ és a m. kir. rovartani állomás vezetői között nyilvános polemia folyt lényegében afölött, vajjon a rovarevő madaraknak van-e gazdasági jelentősége és hogy ebből folyólag részesítendőek-e azok védelemben vagy nem?

A földművelésügyi m. kir. miniszter urhoz is felterjesztett ezen körlevelünk véleményadás végett kiadott a miniszter ur által Herman Ottó urnak, a nevezett központ vezetőjének, ki a f. év októberében ad 1176. sz. a. adott véleményében igen behatóan tárgyalván a kérdést, hazai és külföldi idevágó törekvések ismertetésével és bizonyító adatok felsorolásával, odavélekedik, hogy: igenis, a rovarevő madaraknak nagy a gazdasági jelentőségük, azok tehát ebből a szempontból védelemben részesítendőek.

„Helyre kell állítani — mondja többek közt Herman ur — a természetes rendben rejlő egyensúlyt és gondoskodni kell észszerű védelemmel arról, hogy a madarak folytonosan működhessenek, mert a folytonosságban van a hatás föltétele.”

Érdekes és nagybecsű adatok foglaltatnak e magas nivóju véleményes jelentésben egyebek között arról, hogy épen a madárvédelem érdekében mi minden történt általában hazánkban régebben és a közelmúltban s mit cselekedett ez érdekében maga az ornithológiai központ s illetőleg mit cselekedtek annak alkalmazottjai és ügybarátai.

E tekintetben hadd idézzem Herman Ottó urnak a véleményben foglalt kijelentéseit.

Vezető és végrehajtó szerepem volt Nagyméltóságod elődjének intézkedésében, hogy t. i. a madarak ismeretét tárgyaló és terjesztő irodalom szervesen kifejlesztessék, mely irányzatnak gyümölcsei a következők:

1. *Magyarország madarai*, különös tekintettel mezőgazdasági jelentőségökre, írta Chernel István 1899.

2. *A madarak hasznáról és káráról*. Írta Herman Ottó. Eddig három bővített kiadás, 1901—1908.

3. Ugyanaz németül: *Nutzen und Schaden der Vögel* stb. Géza Untermhaus 1903.

4. Ugyanaz angolul: *Birds useful and harmful*, by

Otto Herman and J. A. Owen. Manchester, University Press 1909.

Az idegen nyelvű kiadások nem a magyar állam pénzén, hanem a kiadók költségén jelentek meg. Lemondok róla, hogy ennek jelentőségét itt bővebben kiemeljem.

5. *Utmutató* a mesterséges fészekodvak alkalmazásához stb. Írta Csörgey Titus, három bővített kiadás, 1907-től 1910-ig.

6. Ugyanaz németül: *Anleitung zur Anwendung der künstlichen Nisthölen* stb. 1910.

Nemzetközi vonatkozásban a m. kir. földművelésügyi miniszter kívánságára én irtam meg az 1902-iki párisi nemzetközi egyezmény történetét.

7. „Az 1902-ik évi nemzetközi madárvédelmi egyezmény és Magyarország” című történeti művet 1907-ben.

8. Ugyanaz angol nyelven: „*The international Convention for the protection of Birds, concluded in 1902 and Hungary*, mely utóbbi a legszélesebb körben kimutathatólag még Tasmaniában is hatott a madárvédelem fejlesztésére.

Közbevetve álljon itt, hogy némelyek felhozzák, hogy az egyezményt Anglia nem írta alá, ami igaz, de ez teljesen megfelel az ismert angol szeparatizmusnak, amely kontinentális ügyekkel szemben mindenkor megnyilatkozik. De Anglia hatalmas és legilletékesebb testülete, a „*Royal Society for the protection of Birds*” akként nyilatkoztatta ki a velünk való egyetértést, hogy csekély személyemet kevés — körülbelül 10 — tiszteleti tagjainak sorába iktatta.

Az eredetileg amerikai „madarak és fák napja” nevű, az iskoláknak szánt intézményt én vettem föl ittthon és gróf Apponyi Albert tette, mint közoktatásügyi miniszter az elemi iskolákban kötelezővé. Ezt az intézményt tárgyalja a következő két nyelven írott mű:

9—10. „*A madarak és fák napja* Magyarországon. Történeti vázlat. Írta H. O. 1906” és „*Der Vogel und Baumtag*” in Ungarn. Historische Skizze von O. H. 1906.

Egybefoglalva a következő hiv. kiadványban „*Legislation for the protection of Birds other than Game Birds* by T. S. Palmer Assistant Chief, Biological Survey, Washington 1902.”

* * *

Egyebektől eltekintve, végül én iktatom ide, hogy az ornithológiai központnak Aquila nevű folyóirata van, mely a nyelvszabadság rendszerére alapítva, több nyelvű szöveggel, rendkívül díszes, vaskos kötetekben forog közkézen s most már a 17-ik évfolyam alakjában lát napvilágot.

Egyesületünk és szövetségünk most, ezen véleményes jelentés hatása alatt, még inkább hangoztathatja hát már előbb elfoglalt álláspontjának megingathatlan voltát: „A leghatározottabban valljuk a rovarokkal táplálkozó madaraknak nagy gazdasági hasznát és jelentőségét, és hogy ennél fogva az állami hatóságnak ép úgy, mint a társadalomnak kötelessége mindent elkövetni avégre, hogy a rovarevő madarak szaporodása előmozdittassék.” (r. l.)

A madarak téli etetéséhez. Igen nehéz azt a laikusabb madárvédőnek megítélni s megállapítani, hogy milyen madár tulnyomó valamely területen és ezért speciális eleségű etetőket felállítani, külön a mindent evő, magevő, mag- és rovarevő és csak rovarevő hasznos madarak részére, az általános gyakorlatban, ezidő szerint legalább kivihetetlennek látszik.

Ideális eljárás természetesen az volna, hogy a mindentevőknek növényi és állati eredetű anyagokat, keverve, a magevőknek lisztes és olajos magvakat, a csak rovarevőknek meg állati anyagokat találjunk fel.

Bár tehát bizonyos etető anyagnak pocsékolásával jár az, hogy oly étel is foglaltatik a kitett eleségben, amelynek fogyasztására talán nincs madár az adott helyen, mégis jóval ajánlatosabb a vegyes eleségnek adása, mint pl. kizárólag csak lisztes anyagoknak felszórása, mert a vegyesben (zsiradék, hus, olajos mag, lisztes mag, esetleg hangyatojás, lisztkukac stb.) fel fogja találni minden rendbeli, télen nálunk maradó, hasznos madár a neki való falatot. (1.)

Az esztergomi állatvédő egyesület az ottani „Fris Ujság”-ban felkéri a közönséget, hogy az ingyenes munkásokról, a hasznos madarakról az idej télen se feledkezzen meg. Ahol hely és alkalom kínálkozik, állítson fel madáretető asztalokat, melyek darabja alig kerül 2 koronába. A háztartásban kerülő hulladékok, kenyérmorzsza, hushulladék, faggyu, töpörtyű, vagy aztán a kender-, napraforgó- és tökmag, de a kukorica is darálva, pazar lakomát képez szárnyas jótévedőink részére. Felkéri még a közönséget, hogy az előforduló madárpusztítást, állatkinzást az állatvédő egyesület elnökségénél vagy a rendőrségnél jelentse be. Jelzi, hogy hozzáfutó földmiveseknek ingyen oszt ki fészek-odukat.

Állatok világa.

Főbb különbségek a kutya-féle és a macska-féle vadállatok között. Mindenek előtt a fogzatában különbözik a kutya-féle állat (pl. a farkas), a macskaféle állattól (pl. az oroszlántól). Jóval erőteljesebb, hatalmasabb t. i. a kutya-féle, mint a macskaféle fogzata. Az előbbiek képesek a zsákmány csontjait is megőrölni, az utóbbiak azonban nem s legfeljebb csak lerágcsálni tudják azt. Ennek elsőrendű fegyvere a hatalmas, visszahúzható körmökkel bíró láb s csak másodsorban a fogzat, amannak (a kutya-féleknek) azonban főfegyvere a fogzat. Ez utóbbiak különben a zsákmány gyors üldözésében mesterek, a macskaféle ellenben megvonuló, lesbe álló viselkedésűek a zsákmány megkerítésében. A kutya-féle üldözőbe veszik az előlük menekülni igyekvő élő zsákmányt s kifárasztva azt, utoléri s ekkor leteperik, holott a macskaféle ragadozók, rejtekben leskelődve, rendszerint ráugrással törnek a gyanútlan áldozatra.

Érdekes, hogy ha ezt az ugrási műveletet a macskaféle netán elhibázza, az áldozat többnyire ép

bőrrel menekülhet, mert az ellensége üldözőbe rendszerint nem veszi vagy csak rövid ideig tör utána.

Ezekből világos az is, hogy a kutya-féleknek a kitűnő szaglási készülékük, a macskaféleknek pedig kiváló látószervük elsőrendű segítő érzékük. Bizonyítja ezt az is, hogy kutya-féle a láthatatlan áldozatnak is folyton nyomában képes maradni, a macskaféle azonban csak úgy, ha látja áldozatát. Az is feljegyzésre méltó, hogy — ritka kivételektől eltekintve — a kutya-féle többben, társaságba állva is, a macskaféle ellenben rendszerint csak egymagukban ütnek a zsákmányra. M. K.

Csempészetre használt kutyák. A XIX. század elején már nagy virágzásnak indult a belgiumi híres csipke-ipar, melynek különböző, sulyban csekély, de értékben rendkívül magas fajtái a hölgyvilágban elég ismeretesek. Nem is a legfinomabb fajták voltak azok, melyekből egy kilogramm 20—25.000 frank értéket képviselt. A csipkeipar rendkívül nagy áldozatokat igényelt, az u. n. verejtékes munka csoportjába tartozott és a munkásoknak keveset hozott. Midőn Franciaországban az 1820—26. években a francia ipar védelme érdekében rendkívül magas vámokkal sújtották a belgiumi csipkét, ez a csipkeipar válsággal fenyegette. Az érdekeltek kétségbeesésükben, mint az oly gyakran hasonló körülmények közt történt, a csempészethez folyamodtak. Azonban a francia vámőrök ébersége miatt a csempészet nem sikerült a szokásos eljárás mellett. Ekkor az az eszme merült föl, hogy a csempészetre kutyákat alkalmazzanak. A furfangosan kieszelt eljárás a következő volt: A francia határvidékről egy jól táplált és hűséges kutyát átkísértek a belga határvidékre és ott olyan gazdához adták, aki az elkenyézett kutyával elég rosszul bánt és a legsoványabb tartásban részesítette. Midőn a szegény állat már lesoványkodott, akkor ráerősítettek egy csomó nagy értékű csipkeárut és egy nagyobb kutyáról lekerült bőrrel rejtették el a csempészárut és a másik bőrt gondosan összevarrták. A leromlott és rossz bánásmódban részesült kutyát a francia határ felé vezető úton elbocsájtották; a kutya természetesen visszatalált előbbi jólélt gazdájához, aki a csempészeknek szövetségese volt. Ezen a módon 6—7 esztendeig nagymérvű csempészet folyt, mely milliókra rugó kárt okozott a franciáknak és ugyanannyi hasznot hozott a belga csipkeiparnak. Végre a nagyra nőtt csempészetet fölfedezték és ekkor egy francia kormányrendelet adatott ki, melynek értelmében élő kutya a belga határon át nem engedtetett. Ennek a rendelkezésnek rövid idő alatt több mint 40 ezer kutya esett áldozatul. —yi—

← Miért feni össze a légy a lábait? Aki megfigyeli pl. az ablak üvegén megálló házilegyet, észreveheti, hogy az hol egymáshoz, hol a fejéhez és szárnyaihoz fenegeti lábait. Sokáig az volt a vélekedés, hogy ezt pusztán azért teszi, hogy tisztába hozza magát, hogy mint pl. a macska, mosdik ilyenkor.

Nem lehet tagadni, hogy e műveletnek egyik célja a tisztálkodás és a repülőképződésnek a rendbehozatala, de egyben a légy egyik életbevágó műveletének s illetőleg képességének rendben tartása is.

A légy és több más rovar is, mint tudjuk, képes teljesen függőleges és még oly sikos pl. üvegtüneten is járkálni. Rendkívül finom és nagyszámú szőrszálakkal fedett lábai ilyen alkatának tulajdonították előbb e képességet s úgy magyarázták, hogy a szőrszálakkal belekapaszkodik a légy a lábaival érintkezésbe hozott közeg szemmel nem látható apró réseibe is s így válik lehetségessé a mondott formájú járkálás. Nagyítóüveg alatti vizsgálódások azonban kiderítették egyfelől azt, hogy a légy lábán a szőrök mozgató izmokkal nem állnak kapcsolatban, a kapaszkodás tehát önkényesen nem lehetséges, kiderült másfelől, hogy a lábak szilárd váza bizonyos hig, gyorsan száradó, ragadós nedvet ömleszt, mely a szőrszálakat átítatja s lehetővé teszi a légynek függőleges területen járását és a plafonon való mászkálását is. Hogy ez a szőrszál-megragadás lehetséges, kísérlet is mutatja. Fel 16 cm. hosszúságig terjedő szőrszálát parányi olajcseppel lehet ugyanis üveglapon függőlegesen lefelé fordítva vágott végével rögzíteni.

Nos, a légy lábain rendkívül nagy, több száz számban foglalnak helyet a bőrkén a szemmel alig látható finomságú szőrszálak, a 6 láb szőreinek folyton képződő tapadós anyaga tehát könnyen lehetővé teszi az átlag csak 45 milligramm súlyú légy testének függő helyzetben való megmaradását s a láb-emelő izmok működésére annak továbbvitelét. Bizonyosága e körülménynek az, hogy a légy pl. párával lepett ablaküvegen vagy nyirkos egyéb tárgyon csak igen ügyetlenül képes járkálni, bizonyára amiatt, mert láb-szőreinek ragacsos tulságosan felhigul s tapadó képességéből veszít. Hasonlót lehet látni akkor, ha a légy erősebben poros felületen mászkál, mert akkor meg lábszőrei ragacsát a por szemek kevésbé tapadóvá vagy egyáltalán nem ragadóvá alakítják.

Mikor tehát a légy lábait egymáshoz vagy érdes fejéhez és szárnyaihoz feni, bizonyára a lábai tapadó képességét fentartandó vagy felidézendő, cselekszi ezt.

M. K.

HIREK.

Halálozások. Borosnyói *Borosnyay* Oszkár ur, nyug. pénzügyminiszteri tanácsos, egyesületünk alelnöke nov. hó 20-ikán, 71 éves korában elhunyt. Munkásságban gazdagéletű tagtársunk hosszú időn keresztül jelentékeny szolgálatot tett hazánkban az állatvédelemnek is s annak az ifjú egyesületnek, amely az élve boncolás ellen való küzdelemre alakult, egyik vezető szellem volt. Egyesületünk az ő halálával bekövetkezett, mélyen érzett veszteségének külön is kifejezést adott abban, hogy a temetésen képviseltette magát és a boldogult özvegyéhez meleghangú részvétiratot intézett. Legyen áldás a nagyszívű ember porai felett!

Fülei Sz. Lajos ur, egyesületünk régi lelkes tagja, a szépirodalom és egyben az állatvédelmi irodalom kiváló munkása, f. évi december hó 8-án elhunyt.

A kedves, mindig jó kedélyű, humorban gazdag

lelkű, munkálkodásban lankadatlan kartárs nagy irt hagyott hátra egyesületünk társadalmában. Feledhetlen is marad szép emléke közöttünk.

A szomorú eset alkalmából egyesületünk testületileg vett részt a temetésen, a boldogult hitveséhez részvétiratot intézett és az elköltözött kedves tagtárs sírjára koszorút helyezett.

Kodolányi Antal, kir. tanácsos, az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek választmányi és tanács tagja, december hó 6-án elhunyt. Az ország gazdasági és társadalmi életében előkelő szerepet vitt kiváló gazdasági író elhunytáról azért teszünk említést e helyen, mert az Országos Állatvédő Egyesület első alapítói között foglalt helyet Kodolányi Antal, aki meleg szívvvel és érdeklődéssel karolta fel az állatvédelem ügyét a kezdet nehéz éveiben, midőn oly nagy értéke volt a jóakaró munkának.

Köszönet. Kiténtetésem alkalmából társegyesületek és tagtársak számosan tiszteltek meg becses megemlékezésükkel. Fogadják ezért e helyen is tiszteletteljes, hálás köszönetemet.

Monostori Károly
főtitkár.

„Gyermek Naptár“-unk a főpapi körökben. A f. év augusztus havában 1018. sz. a. kelt tiszteletteljes irattal az összes főpapi hivatalokat megkerestük az iránt, hogy Gyermek Naptárunk terjesztésében kegyesen közreműködni sziveskedjenek. Mult hó 22-én kaptuk az első erre vonatkozó iratot. Ezt a legnagyobb örömmel és hálás köszönettel tesszük közzé a következőkben: „Méltóságos Elnök Ur! Folyó évi augusztus 29-én 1018. sz. a. kelt nagybecsű megkeresésükkel kapcsolatban püspök ur ő nagyméltósága megbízásából szives tudomására hozom, hogy mozgalmukat ő nagyméltósága a legmelegebben pártolja, naptárukat ajánlani fogja és terjesztés céljából ezuton kettőszáz (200) darabot megrendel. Sziveskedjék ezt a számlával együtt a győri püspöki iroda címére megküldeni. Őszinte tiszteletem nyilvánítsával, Győr, 1910. évi november 22. Ötvös Lajos s. k.“

„Gyermek Naptár“- terjesztése játékkereskedések útján. E kiadványunk terjesztésére felkértünk oly helybeli t. cégeket, amelyekben áruik minősége folytán gyermekek nagyobb számban fordulnak meg. Gondolatunk életrevalóságát bizonyítja, hogy mikulási, karácsonyi és újévi alkalmakkor ingyenes szétosztás céljára már is több cég vásárolt az ismeretes kedvezményes áron Gyermek Naptárt nagyobb számban. Kövessék a példát más kereskedőink is. E diszes, jó kis naptár ajándékozásával örömet szereznek a vásárló szülőknek és az olvasni már tudó gyermekeknek, mivelik üzletük hírnevét, hozzájárulnak evvel a jövőendő ember-generáció lelkületének nemesítéséhez és támogatják egyben az Orsz. Állatvédő Egyesületet, közérdekű, anyagi érdekektől tökéletesen mentes, ideális törekvésében. E naptár ára példányonként 10 fillér, 100 példány után 10 példány ingyen adatik. Mutatvány-példányt ingyen küld az „Orsz. Állatvédő Egyesület“ (Budapest, IX., Ernő-utca 11. Telefon 85—12), hol a naptár megrendelhető.

A németországi állatvédő egyesület statisztikája szerint az állatvédő egyesületek száma 1909. évben 371 (1907: 327), a tagok száma 1909. évben 127,187 (1907: 117,394 M.), a tagdíjak 1909-ben 212,243 (1907: 187,839 M.), a vagyon 2.229,246 (1.775,624) M. Az egyesület elnökei közül a tanítóság körébe tartozott 90, a titkárok közül 117, lelkész 18, jogász 92, ember- és állatorvos 30, volt katona 14, kereskedő-iparos 7 stb. A tagok száma legnagyobb Münchenben 10,000 a berlini Deutscher Verein 8431, a Stuttgarti 4500. A legnagyobb vagyonnal a Berliner Tierschutzverein 10.489 000 M., ugyanott a Deutscher Verein 312,000, a drezdai régi 191,000 M., a berlini tanítók állatvédő egylete 140,000 M., a drezdai új Á. V. E. 107,000, a müncheni 98,000 stb.

—d—

„Madár a fészken“. Dr. Kováts Lajos előadása. Igen érdekes és kedves témáról tartott november végén előadást Kováts Lajos dr., pozsonyi városi tisztí orvos, az Állatvédő Egyesület titkára, az Uránia-Színházban. „Madár a fészken“ című előadásában igen élénken és érdekfeszítően tárgyalta a madarak fészekrakási sajátosságait, művészi hajlamát, családi életét. Roppant kedves és tanulságos dolgok ezek, melyeket a szerző nagy gondnal és szeretettel válogatott össze és a jelenvolt közönség érdeklődését mindvégig le tudták kötni. A bemutatott sokféle madárfészek élénken illusztrálta az állatvilág ezen munkásainak a fészekrakás terén kifejtett ügyességét, gyakorlatát és művészetét. Az előadást, melyet sok csinos vetített és mozgó kép élénkített, nagyszámu szép közönség hallgatta végig és ismételtlen kifejezte tetszését.

Az Országos Ifjusági Madárvédő Ligába november hóban beléptek:

Martiner Béla ig. tanító Makó által	500
Állatvédő-Egyesület Szentgotthárd által	1000
Pepovics Dávid Brassó által	50
Molnár Ferenc áll. tanító Dognácska által	100
Szirbek József el. iskolák igazg. Székesfehérvár által	6000
Állatvédő-Egyesület Nagyszében által	2000
Osszesen:	9650

KÜLÖNFÉLÉK.

Állatszállítás közben elkövetett állatkinzási vétség. Egyesületünk feljelentésére a brassói főszolgabírói hivatal két kihágót 50—50 K. főbüntetésre és 25—25 korona mellékbüntetésre ítelt. Az eset az, hogy az illetők idevágó rendeletek ellenére nem gondoskodtak állataik mellé kísérő embert adni s elmulasztották bejelenteni, hogy az 5 és 6 napra terjedő vasuti szállítás alatt az állatok eleséggel s vízzel ellátandók.

Képzeltető az 5—6 napig uton volt marhák retentő sanyargása étel, ital nélkül. Am csodálni lehet, hogy a vasuti közegek ezt kifogásolandónak nem találták s utnak indították amugy bitangjában a nyo-

morult állatokat, ahelyett, hogy a szállítókat már az állatok felrakásánál e körülmény törvénybe ütköző voltára figyelmeztették volna.

Mo.

Kutyák a villamos vasuti kocsikban. A német közuti vasutak egyesülete 83 közuti vaspálya igazgatóságához körkérdezt intézett az iránt, minő gyakorlat áll fenn kutyáknak a vasuti kocsikban való felvétele tekintetében. A körkérés eredménye az volt, hogy a vasutak $\frac{1}{3}$ -ad részénél az utasok kutyákat vihetnek magukkal, $\frac{2}{3}$ -ad részénél azonban ez tilos. A belügyminiszter 1906-ban kelt rendelete értelmében, a közgazgatási hatóságok határozata döntő a részben, vajjon az utasok a közuti kocsikba vihetnek-e kutyát, vagy nem. A gyakorlat és szabályok felette eltérők. — Kölnben két év óta az a szabály áll fenn, hogy ölebek a kocsik belsejébe, vadászkutyák pedig a kocsik perronjára vihetők. Az állatvédő egyesületek a kérdés rendezését szorgalmazzák, abban az értelemben, hogy az utasok kutyáikat magukkal vihessék, mert a kutyáknak a kocsik után való futtatását állatkinzásnak minősítik.

—d—

Veszetségi járvány. Külföldi lapok szerint a portugál Armeaes de Baisco nevű városban valóságos veszetségi járvány dühög. Egy veszett kutya több más kutyát megmart, melyek tudatlan és okatlan tulajdonosai a megmart kedvenceket rejtegették és a rendőri intézkedéseket ignorálták. A következés az lett, hogy 73 ember esett veszetségre és a lissaboni Pasteur-intézet csak részben volt képes segítséget nyújtani.

—d—

Kutyakedvelők és -tartók figyelmébe ajánljuk, hogy kedvenc állataikat olyan nyakravaló karikával lássák el, amelyen a tulajdonos neve és lakása olvasható. Ezáltal igen sok kellemetlenségnek és veszteségnek elejét vesszük, mert ha a kutya bármilyen módon eltéved, a megtaláló rögtön tudja, hogy ki az állat tulajdonosa és esetleg megtudják mások is és így jóval több a valószínűség a tekintetben, hogy a kutyát jogos tulajdonosának visszaszolgáltatók.

—d—

Az alkohol szelidít. Erre mutat legalább az a tapasztalás, hogy ugynevezett „ellenszenves“, idegenből kerülő állatokat nem vesznek üldözőbe a többiek, ha amaz idegenek feje és nyaka időnkint borszeszszel nedvesítették meg. Ez az őrdögi párlat pláne nyalogatásra sarkalja, ösztönzi a támadásra kész állatokat s ennek folytán hamar beáll a barátság.

Mo.

Az állatkinzó nem érdemel kegyelmet. A reuszi herceg ezüst-lakodalmának megünneplése alkalmából az amnesztia egész sorozata tétetett között a „Reusser Amts- und Verordnungsblatt“ című hivatalos közlönyben. Az állatkinzás miatt kiszabott büntetésekre a megkegyelmezés nem terjedt ki.

—d—

Az állatkinzó nem érdemel kegyelmet. A reuszi herceg ezüst-lakodalmának megünneplése alkalmából az amnesztia egész sorozata tétetett között a „Reusser Amts- und Verordnungsblatt“ című hivatalos közlönyben. Az állatkinzás miatt kiszabott büntetésekre a megkegyelmezés nem terjedt ki.

Az állatkinzó nem érdemel kegyelmet. A reuszi herceg ezüst-lakodalmának megünneplése alkalmából az amnesztia egész sorozata tétetett között a „Reusser Amts- und Verordnungsblatt“ című hivatalos közlönyben. Az állatkinzás miatt kiszabott büntetésekre a megkegyelmezés nem terjedt ki.

goltabb városrészekben vadjában éltek, mindenféle buvóhelyeken, ugyszólván egyes családokat alkotva és senki által nem gondozva, az utcákra kidobott mindenféle hulladékokon tengődve és szaporodva. Hasznuk épen e hulladékok felfalásában rejlett, mert nem kellett azokat külön és pénzbe kerülő uton eltakarítani. Valóságos éjjeli szeméttisztító lényekké váltak idők folyamán ez ebek, melyek az emberre nem voltak veszedelmesek, sőt állítólag veszettségtől is mentesek voltak. Modern felfogás szerint emberséges kiirtással kellett volna megszabadulnunk, azonban a török, élelemre nem szolgáló állatot hitvallásából folyólag nem öl s így esett meg a nyomorult állatok sok ezer darabjának a mondott szigetre való kihelyezése s ott sorsukra hagyása. E nagymérvű és egészen szokatlan állatkinzás ellen számos állatvédő egyesület tiltakozott az egyes országokban székelő török konzulátusoknál már azelőtt, mielőtt a mintegy 40—50 ezer főre menő, cellengő páriát az utolsóig Oxia szigetre szállíthatták volna s végre az orosz, szentpétervári állatvédő liga sürgönyileg magát V. Mohamed szultánt kereste meg, hogy a hatalmas Allah nevében kegyelmezze meg a százalomra méltó teremtményeknek nem avval, hogy *gyilkoltassa* le, hanem avval, hogy chloroformmal való *elaltatással* küldje azokat jobb világba. A szultán válasza a f. év aug. havában meg is érkezett a mondott orosz ligához s szólt aképen, hogy: mától fogva az összes konstantinápolyi pária ebek chloroform igénybevételével fognak nem *megöletni*, hanem *elaltatni*. Arról, hogy *mindörökre* — a szultán is mélyen hallgatott, nehogy ellenkezésbe kerüljön a Korán-nal. M. K.

A lokomotív és a ló. Egy német folyóirat egy igen találó közleményben szembeállítja a kettőt. A mozdony, ha nem bírja tovább vontatni a vonatot, egy újabb mozdonyt kap segítségül. A ló, ha nem bírja a terhet, kegyetlen ütlegekben részesül. A mozdony mindig tisztán, csinosan, olajozva, könnyű járásban van tartva és kellő fűtő-anyaggal van ellátva. A lovat, mely hasonló feladatot teljesít, elhanyagolják és hiányosan táplálják és gyakran megfosztják farkától, mellyel a kinzó boga-

rak ellen védekezik. A vonat sima sineken robog tova, a lótól pedig azt követelik, hogy a nehéz terhet gyakran ügetve vonszolja rossz utakon, hegyen-völgyön át. A mozdonyvezetőnek szakvizsgát kell tennie, a lovat pedig gyakran oly egyének hajtják, vagy vezetik, akik csak ütlegekhez értenek. A mozdonyvezetőnek percre kell indulnia, a kocsis azonban a korcsában eltöltött idő fejében ütlegekkel hajtja lovát tulságos tempóba. Ha a mozdonynak baja történik, javító-műhelybe kerül. Ha a lónak van baja, elsősorban az ostorral próbálkoznak segíteni. Ha a mozdony már nem használható, egyszerűen kiselejtezik. A lezsarolt munkaképtelen lovat pedig potom áron eladják egy olyan embernek, aki a kinzások újabb sorozatával tovább zsarolja a megcsökkent munkaerőt. Miért nem érdemel a ló, e néma szenvedő annyi gondosságot és figyelmet, mint az életlen mozdony? —d—

Mi mindenféle állat van a budapesti lakosság birtokában? Az állatorvosi főiskola betegforgalmából ítélve, lovon, marhán, juhon, sertésen kívül egyes emberek birtokában előfordul nagy számban a kutya, macska, már szórványosabban a házi baromfi, a házi nyul, majom, mókus, sündisznó, fehér egér és patkány, tengerimalac, kanári, mátyás, rigó, papagály, kakadu, galamb, seregély, fűrj, csiz, gerlice, szarka, páva, pacsirta, kánya, tengelic, rizskanári, gólya, pinty, pipiske s ki tudja mi minden más is, melyről természetesen nincsen statisztika.

Jelen számunkhoz csatolva van az 1910. évfolyam betűsoros tárgymutatója.

Szerkeszti MONOSTORI KÁROLY tanár, egyesületi főtitkár, felelős szerkesztő.

Kiadja az ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET.

Az Országos Állatvédő Egyesület

helyiségében

(Budapest IX., Ernő-utca 11—13) kaphatók:

Az okszerű madárvédelem eszközei. Irta: Chernel István, a Kőszegi Állatvédő Egyesület elnöke. Ára 30 fillér.

Az ember és a kutya. Védekezés a veszettség ellen. Irta: K. Nagy Sándor, pestvidéki kir. törvényszéki bíró. Ára 30 fillér.

Magyarország madárvédelmének története, fejlődése és jelenlegi állapota. Irta: dr. Kukuljevič József, m. k. állatorvos. 27 ábrával, 3 grafikai táblával. Ára 1 korona.

Az Országos Állatvédő Egyesület huszonöt évi működése és az állatvédelmi törekvések Magyarországon. Irta: Máday Izidor. Ára 1 korona.

Die fünfundzwanzigjährige Tätigkeit des Landes-Tierschutzvereines und die Tierschutzbewegung in Ungarn. Von Isidor von Máday. Ára 1 korona.

Vogelschutz-Bestrebungen in Ungarn. Organisation der gesellschaftlichen Mitarbeit. Von Isidor von Máday. Ára 2 korona.

„Jókai” könyvnyomdai műintézet, Budapest VII., Thököly-ut 28. (Garay-bazár.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

